

federale overheidsdienst
**VOLKSGEZONDHEID,
VEILIGHEID VAN DE VOEDSELKETEN
EN LEEFMILIEU**

UW REF.

bezwaarschrift van 15/03/2017

ONZE REF. 41.195/17/264325

DATUM

12 MAI 2017

BIJLAGE(N) /

CONTACT 5.1.2.e Woo

TEL 5.1.2.e Woo FAX /

E-MAIL 5.1.2.e Woo @sante.belgique.be

Directoraat-generaal Dier, Plant en Voeding
Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Meststoffen

AANGETEKENDE

Monsanto Europe N.V.
Regulatory Affairs Benelux
Tervurenlaan 270-272
1150 BRUSSEL

Intrekking van vóór-oogst gebruiken van producten op basis van glyfosaat

Mevrouw, Mijnheer,

In de brief van 11 oktober 2016 (Ref. 41.195/16/258904) heeft de dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Meststoffen u meegedeeld dat het Erkenningcomité voor bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik het voornemen had om te adviseren het vóór-oogst gebruik van producten op basis van glyfosaat in te trekken omdat dergelijke toepassingswijze niet langer in overeenstemming is met de goede landbouwpraktijk. Deze overweging gebeurde in toepassing van de Uitvoeringsverordening (EU) 2016/1313 van de Commissie tot wijziging van Uitvoeringsverordening (EU) Nr. 540/2011 wat betreft de voorwaarden voor de goedkeuring van de werkzame stof glyfosaat, waarin de lidstaten verplicht worden om bijzondere aandacht te besteden aan het feit of het gebruik vóór de oogst in overeenstemming is met de goede landbouwpraktijken.

Met de brief van 11 oktober 2016 werd u de kans gegeven hiertegen te reageren. Op 14 november 2016 werd uw brief ontvangen waarin u een aantal bezwaren tegen de voorgestelde beperking heeft geuit. Het Erkenningcomité voor bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik is evenwel niet van mening veranderd na evaluatie van de bezwaren van de verschillende toelatingshouders van producten op basis van glyfosaat.

Door middel van de brief van 15 december 2016 (Ref: 41.195/16/260662) werd u bijgevolg officieel de beslissing tot intrekking van de toepassingen voor de oogst meegedeeld. U heeft met uw brief van 15 maart 2017 hiertegen een bezwaarschrift ingediend.

Zoals voorzien door art 27 §1 van het KB van 28/02/94 betreffende het bewaren, het op de markt brengen en het gebruiken van bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik moet het bezwaarschrift alle elementen bevatten die het mogelijk maken de aangehaalde middelen te beoordelen. De vier bijlagen genoemd in dit bezwaarschrift waren evenwel afwezig. De bijlagen werden uiteindelijk op 24 maart via e-mail geleverd maar dat is dus buiten de officiële termijn voor indiening van het bezwaarschrift. Enkel de bijlage "Glyfosaat rapport Milieuministerie Denemarken 2014" kan als nieuwe informatie worden beschouwd. Deze nieuwe gegevens kunnen dus niet als ontvankelijk worden beschouwd.

De naam van de correspondent ontbreekt op het ingediende bezwaarschrift. Het is hierdoor niet duidelijk door wie het bezwaarschrift werd ingediend en of deze persoon daartoe gemachtigd is.

.be

Ondanks deze bezwarende elementen betreffende de ontvankelijkheid van het bezwaarschrift werd u uitgenodigd om uw argumenten uiteen te zetten op de vergadering van het Erkenningscomité van 28 maart.

Tijdens de hoorzitting hebben de vertegenwoordigers van uw bedrijf de nadruk gelegd op het feit dat een motivatie, een verantwoording voor de niet-ontvankelijkheid van de argumenten en enige proportionaliteit ontbraken in de adviezen van het Erkenningscomité. Hieronder worden uw bezwaren stuk per stuk weerlegd.

Procedure antecedenten :

U beweert dat in de meldingsbrief van 11 oktober wordt gesteld dat de toepassing voor de oogst een goede landbouwpraktijk is. Dit moet worden genuanceerd. Er wordt enerzijds vermeld dat de glyfosaathoudende gewasbeschermingsmiddelen erkend zijn voor een gebruik voor de oogst en anderzijds dat in bepaalde omstandigheden een onkruidbestrijding voor de oogst in overeenstemming kan zijn met de goede landbouwkundige praktijk. Zoals verder in de brief uiteengezet, zijn er andere gewasbeschermingsmiddelen beschikbaar voor een onkruidbestrijding voor de oogst, terwijl glyfosaat in toepassing van de goede landbouwkundige praktijk na de oogst moet worden toegepast.

Supranationale regulering:

De Glyfosaat Monografie vermeld in de brief dateert van 1998. Ondertussen is reeds een nieuwe Europese evaluatie beschikbaar, namelijk de "Conclusions on the peer review of the pesticide risk assessment of glyphosate" die EFSA heeft opgesteld en die als basis moeten dienen voor de besluitvorming op Europees vlak. Deze besluitvorming resulteerde (voorlopig) in de publicatie van Verordening (EU) 2016/1313. Zoals vermeld in de vorige brieven werden de lidstaten door de Verordening (EU) 2016/1313 precies gevraagd om bijzondere aandacht te besteden aan de naleving van de toepassingen in vóór-oogst volgens de goede landbouwpraktijken.

De goede landbouwpraktijken worden als volgt gedefinieerd door artikel 3.2 a) van Verordening (EG) 396/2005 tot vaststelling van maximumgehalten aan bestrijdingsmiddelenresiduen in of op levensmiddelen en diervoeders van plantaardige en dierlijke oorsprong : "de door een land aanbevolen, toegestane of geregistreerde veilige toepassingen van gewasbeschermingsmiddelen onder reële omstandigheden in elk stadium van de productie, de opslag, het vervoer, de distributie en de verwerking van levensmiddelen en diervoeders. Zij omvatten eveneens de toepassing overeenkomstig Richtlijn 91/414/EEG van de beginselen van geïntegreerde plagenbestrijding in een bepaalde klimaatzone, alsook het gebruik van een zo gering mogelijke hoeveelheid bestrijdingsmiddelen en vaststelling van MRL's/tijdelijke MRL's op het laagste niveau dat verkrijging van de gewenste gevolgen mogelijk maakt."

Bovendien wordt het begrip 'goede gewasbeschermingspraktijken', dat onderdeel uitmaakt van de goede landbouwpraktijk, volgens de Verordening 1107/2009 gedefinieerd als volgt: "praktijken waarbij de behandelingen van een bepaalde plant of plantaardig product met gewasbeschermingsmiddelen volgens de voorschriften voor hun toegestane gebruik worden geselecteerd, gedoseerd en getimed om met een minimumhoeveelheid een aanvaardbare doeltreffendheid te verzekeren, rekening houdend met de plaatselijke omstandigheden en met de mogelijkheden voor teeltmaatregelen en biologische bestrijding".

Dit houdt in dat zelfs als bepaalde toepassingen veilig zijn, zoals u terecht aanhaalt voor het voor-oogst gebruik van glyfosaat, deze tegelijkertijd toch kunnen in tegenspraak zijn met de goede landbouwpraktijk. Zoals vermeld in de beslissing tot intrekking is het gebruik na de oogst efficiënter, laat het toe minder glyfosaat te gebruiken voor minstens eenzelfde effect en is het dus dit toepassingstijdstip dat moet worden geselecteerd. Bovendien leidt dit tot lagere residuniveaus. Rekening houdende met de vermelde plaatselijke (Belgische) mogelijkheden voor teeltmaatregelen moet het gebruik van glyfosaat worden getimed na de oogst om de voldoen aan de goede landbouwpraktijk. De goede landbouwpraktijk omvat een onkruidbestrijding vroeg in de teeltcyclus, waarna alle onkruiden onder controle zijn en het gebruik van glyfosaat voor de oogst, later in de teeltcyclus, overbodig is. Glyfosaat is immers een totaalherbicide, en kan alleen op een afgerijpt gewas worden gebruikt omdat anders het gewas zelf ook wordt vernietigd. Voor-oogst gebruik van glyfosaat betreft dus toepassingen kort voor de oogst. Alternatieve selectieve herbiciden kunnen vroeg in de teeltcyclus worden toegepast zonder schade voor het gewas. Voor-oogst gebruik van andere herbiciden betreft dus toepassingen op een opschietend jong gewas.

Derde-lidstatelijke context:

U vermeldt een aantal andere lidstaten waarin het vóór-oogst gebruik van glyfosaat nog toegelaten is, zonder hierbij evenwel nadere toelichting te geven. Ik ga ervan uit dat u hiermee bedoelt dat als andere lidstaten deze toelating behouden, ook België dit zou moeten doen.

Aan de ene kant is er geen enkele zekerheid dat deze andere lidstaten het voor-oogstgebruik zullen behouden of daarentegen ook zullen intrekken in toepassing van de vermelde Verordening 2016/1313.

Aan de andere kant is de toelating van gewasbeschermingsmiddelen een verantwoordelijkheid van elke afzonderlijke lidstaat. Daarbij moet rekening worden gehouden met de nationale landbouwpraktijken en beschikbare alternatieven. Volgens de Verordening 2016/1313 zijn gewasbeschermingsmiddelen op basis van glyfosaat ook toegestaan voor vóór-oogst gebruiken, zoals dit het geval was in België. In sommige situaties zijn vóór-oogst toepassingen tegen onkruid verenigbaar met de goede landbouwpraktijken. In andere lidstaten zijn er ook gewasbeschermingsmiddelen op basis van glyfosaat die in gebruik zijn om controle te hebben op de timing van de oogst of om het dorsen te optimaliseren, maar deze gebruiken kunnen echter niet steeds omschreven worden als goede landbouwpraktijken. Dat betekent dat deze toepassingen niet noodzakelijk voldoen aan de bepalingen van artikel 55 van de Verordening (EG) nr. 1107/2009, die een goede gewasbeschermingspraktijk oplegt. Het is daarom dat de lidstaten in het bijzonder dienden aandacht te besteden aan het feit of de vóór-oogst toepassingen van glyfosaat overeenstemmen met de goede landbouwpraktijken. Dat is wat België gedaan heeft na de publicatie van de Verordening (EU) 2016/1313.

In toepassing van Verordening 1107/2009 worden de goedkeuringen van werkzame stoffen en de toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen periodiek herzien. De Verordening 546/2011 van de Commissie van 10 juni 2011 tot uitvoering van de Verordening 1107/2009 wat uniforme beginselen voor de evaluatie en de toelating van gewasbeschermingsmiddelen betreft, stelt in punt 6 van de inleiding tot deel I van de Bijlage dat 'Aan de in het kader van de evaluatie en de besluitvorming door de Autoriteiten van de lidstaten genomen beslissingen, bij voorkeur internationaal (bijvoorbeeld door de EPPO) erkende, wetenschappelijke principes en deskundige adviezen ten grondslag moeten liggen.' De EPPO richtlijn n° 278 stelt dat de relevantie van het gebruik moet worden aangetoond. Het gebruik van glyfosaat voor de oogst is niet relevant, omdat door middel

van een normale onkruidbestrijding vroeg in de teeltcyclus alle onkruiden reeds onder controle zijn. Bovendien zijn de punten 1.2 en 1.3 van punt C. Besluitvorming van deel I van de Bijlage van de Verordening 546/2011 ook relevant: “De lidstaten zorgen ervoor dat tijdens de besluitvorming voor de verlening van toelatingen rekening wordt gehouden met de agrarische, fyto-sanitaire en milieuomstandigheden (met inbegrip van het klimaat) in de gebieden waarvoor de toepassing wordt beoogd. Dergelijke overwegingen kunnen ertoe leiden dat specifieke voorwaarden en beperkingen worden gesteld aan het gebruik en, waar nodig, dat de toelating alleen voor bepaalde gebieden in de betrokken lidstaat wordt verleend en niet voor andere, en zorgen ervoor dat, wat dosering en aantal toepassingen betreft, slechts de minimumhoeveelheden worden toegelaten die nodig zijn om het gewenste effect te bereiken, ook al zouden hogere hoeveelheden niet tot onaanvaardbare risico's voor de gezondheid van mens of dier of voor het milieu leiden. De toegelaten hoeveelheden moeten worden gedifferentieerd volgens, en passen bij, de agrarische, fyto-sanitaire en milieuomstandigheden (met inbegrip van het klimaat) in de verschillende gebieden waarvoor een toelating wordt verleend. De dosering en het aantal toepassingen mogen echter geen ongewenste effecten hebben zoals de ontwikkeling van resistentie.”

Artikel 4(3) stelt dat bij de beoordeling van de effecten van een gewasbeschermingsmiddel moet worden uitgegaan van een toepassing volgens de goede gewasbeschermingspraktijken. De evaluatie van elke lidstaat is dus gebaseerd op de landbouwomstandigheden van zijn land. Het vóór-oogst gebruik van glyfosaat wordt niet langer beschouwd als een goede landbouwpraktijk in België. Andere lidstaten moeten dit uitmaken voor hun situatie.

Op basis van bovenstaande elementen kan en moet de toelating van glyfosaat worden beperkt tot na de oogst.

Feitelijke context: de opportuniteit van het vóór-oogst gebruiken van producten op basis van glyfosaat

In België is het gebruik als droogmiddel nooit toegelaten geweest; het argument dat dit het dorsen zal bevorderen en de droogtijd van de oogst zal verkorten is dus niet ontvankelijk. Indien u bedoelt dat het dorsen kan worden bevorderd door de bestrijding van onkruiden zoals kleeftkruid, dan zijn hiervoor inmiddels alternatieven beschikbaar die er niet waren op het moment dat de voor-oogst gebruiken van glyfosaat werden toegelaten. Zoals hierboven reeds gesteld kunnen momenteel door middel van een normale onkruidbestrijding vroeg in de teeltcyclus alle onkruiden reeds onder controle worden gehouden. Alleen indien geen goede onkruidbestrijding wordt uitgevoerd, met andere woorden indien de goede landbouwpraktijk niet wordt gevolgd, kan het nodig zijn glyfosaat te gebruiken.

Ter bestrijding van overblijvende onkruiden zoals distels en kweekgras is de effectiviteit van glyfosaat het beste in het najaar, wanneer het sap van de onkruiden naar beneden trekt en glyfosaat via dit sap in de wortels terechtkomt waar het zijn herbicide werking optimaal kan uitoefenen. De toepassing na de oogst laat toe een minimumhoeveelheid aan glyfosaat rechtstreeks op de onkruiden te gebruiken in tegenstelling tot een toepassing tijdens de teelt van het gewas waarbij de teelt een grote hoeveelheid van de spuitvloei-stof zal opvangen dat dus niet terechtkomt op de onkruiden. Distels mogen geen zaad vormen zoals voorzien door Koninklijk besluit van 19 november 1987 betreffende de bestrijding van voor planten en voor plantaardige producten schadelijke organismen. Na de oogst groeien distels uit maar ze zullen geen zaad vormen als glyfosaat een paar weken later wordt toegepast. Begin augustus liggen de zaden van kweekgras reeds op de grond en is een behandeling met glyfosaat derhalve niet efficiënt aangezien de spuitvloei-stof voornamelijk zal

opgenomen worden door de teelt zelf en dus de zaden niet bereikt. Het gebruik van glyfosaat voor de oogst is dus niet opportuun.

Bezwaren

1. Incorrecte toepassing van het voorzorgsbeginsel io. het evenredigheidsbeginsel

Met betrekking tot de proportionaliteit van de beslissing durf ik stellen dat vanaf het moment dat er andere producten toepasbaar zijn in een vroeger stadium van het gewas en glyfosaat nog altijd kan gebruikt worden na de oogst, de beslissing proportioneel is aangezien het gebruik van glyfosaat toegestaan blijft voor de voornaamste toepassingen maar dan alleen voor relevante doeleinden. Bovendien is deze beslissing van toepassing op alle glyfosaathoudende gewasbeschermingsmiddelen en niet enkel op deze van Monsanto.

Het voorzorgsbeginsel wordt hier niet toegepast en dat werd ook nooit zo geponoerd. Enkel Verordening (EU) 2016/1313 wordt toegepast.

2. Gebrekkige motivering

In bovenstaande paragrafen worden bijkomende motiveringen vermeld in antwoord op uw bezwaarschrift. Deze werden niet eerder meegedeeld omdat er werd van uitgegaan dat u als toelatingshouder en fabrikant op de hoogte bent van de werking van uw middelen op basis van glyfosaat en van de goede gewasbeschermingspraktijk en de goede landbouwpraktijk. De mededeling van beslissing van de intrekking dd. 15 december 2016 bevat mijns inziens daarom reeds alle essentiële elementen om de intrekking te rechtvaardigen. Ten overvloede werden de reeds vermelde elementen elders in deze brief verder gedetailleerd.

In uw betwisting van een voldoende motivering heeft u het alleen over de noodzaak tot aantonen van een veilig gebruik, maar zoals gezegd is dit hier niet aan de orde.

De basis van beslissing wordt gevormd door de Verordening 2016/1313 van de Europese Commissie. Deze verordening vraagt een bijzondere aandacht voor de naleving van de toepassingen in vóór-oogst volgens de goede landbouwpraktijken.

Zoals hierboven vermeld kunnen de bijlagen bij uw bezwaarschrift niet in rekening worden gebracht. Voor de volledigheid wordt hieronder toch geantwoord op de hierin aanwezige argumenten, om aan te tonen dat deze ook inhoudelijk niet aanvaardbaar zijn.

De conclusies van het Deense verslag worden niet in twijfel getrokken maar de Deense landbouwpraktijken zijn zeer verschillend van deze in België en dus niet pertinent. Bovendien hebben de Denen een aantal andere wettelijke verplichtingen waardoor ze niet anders kunnen dan glyfosaat gebruiken voor de oogst. Deze wettelijke verplichtingen gelden niet in België. Ook het beschikbaar zijn van alternatieven dient om dezelfde reden te worden beoordeeld voor de Belgische situatie. Het feit of de alternatieven veiliger zijn dan glyfosaat of niet, doet niet ter zake.

Monocultuur van granen is geen goede landbouwpraktijk in België en moet dus worden vermeden. De granen zijn een onderdeel van de vruchtwisseling en er zijn genoeg oplossingen inzake chemische onkruidbestrijding voor de verschillende gewassen die deel uitmaken van de vruchtwisseling. Op dit ogenblik zijn er oplossingen tegen kleeftuif en distels die er niet waren

toen de vóór-oogst gebruiken van glyfosaat toegelaten werden. Net zoals alle andere argumenten werd dit ook zo meegedeeld aan de toelatingshouders in de brieven waarin ze geïnformeerd werden over het voornemen tot intrekking van de vóór-oogst gebruiken.

België heeft geen vergelijkende evaluatie uitgevoerd tussen producten met glyfosaat en alternatieven, dus producten die andere werkzame stoffen bevatten, maar dat is ook niet nodig. Bij een vergelijkende evaluatie worden de effecten op mens, dier en milieu vergeleken. De erkende gewasbeschermingsmiddelen worden beschouwd te voldoen aan alle vereisten en normen voor deze effecten. Zoals hierboven reeds vermeld kan het gebruik van glyfosaat in voor-oogst worden beschouwd als veilig voor mens, dier en milieu. Met de voorliggende maatregel werd daarentegen een gevolg gegeven aan de voorwaarden van Verordening (EU) 2016/1313, namelijk het onderzoek van de relevantie van de gebruiken met glyfosaat in vóór-oogst.

3. Incorrecte toepassing van artikel 44 van de Verordening

De rechtsgrondslag gebruikt voor het herbekijken van dit gebruik stond vermeld in de brieven aan de toelatingshouders: dit is artikel 44 van Verordening 1107/2009. In toepassing van dit artikel 44 kan een lidstaat een toelating ten allen tijde opnieuw bekijken indien er aanwijzingen zijn dat niet langer wordt voldaan aan een van de in artikel 29 genoemde eisen. Er zijn wel degelijk dergelijke aanwijzingen, namelijk deze die ertoe hebben geleid dat er door de vermelde Verordening (EU) nr. 2016/1313 wordt opgelegd dat de lidstaten moeten “bijzondere aandacht eraan besteden dat het gebruik vóór de oogst in overeenstemming is met de goede landbouwpraktijken.”

In toepassing van ditzelfde artikel 44 kan een toelating ook worden herbekeken wanneer blijkt dat de wijze van gebruik en de gebruikte hoeveelheden kunnen worden gewijzigd op grond van de ontwikkeling van wetenschappelijke en technische kennis. Dit is precies wat er werd toegelicht bij mededeling van de beslissing, namelijk de betwisting van de relevantie van het vóór-oogst gebruik.

In toepassing van artikel 44 kregen de toelatingshouders de gelegenheid om hun argumenten tegen de intrekking van dit gebruik in te dienen. In toepassing van de Verordening 2016/1313 moeten de lidstaten de vóór-oogst gebruiken herzien en dat kan leiden tot intrekking van deze gebruiken. De motivatie is dus toegelicht in de vorige brieven.

4. Aanpassing toelatingen vóór einde raadplegingsprocedure artikel 44.2. Verordening en artikel 29 Koninklijk Besluit

Tot nu toe werden de toelatingsaktes van de betreffende producten nog niet aangepast aan onderhavige beperking. Alle vóór-oogst gebruiken staan nog steeds op de aktes. Er werden recentelijk wel aanpassingen aan de toelatingsaktes aangebracht, maar dit betrof administratieve wijzigingen zoals een verdere detaillering van de toegelaten teelten of een aanpassing van de benaming van de teelten, zonder dat daarbij enige beperking werd doorgevoerd.

Om de redenen die hierboven vermeld werden, wordt het vóór-oogst gebruik van glyfosaat niet langer beschouwd als een goede landbouwpraktijk in België en wordt dit gebruik bijgevolg ingetrokken.

federale overheidsdienst

**VOLKSGEZONDHEID,
VEILIGHEID VAN DE VOEDSELKETEN
EN LEEFMILIEU**

De ingetrokken gebruiken zijn de volgende:

- drooggeogste stamslabonen (zonder peul) (*Phaseolus vulgaris*)
- voedererwt (drooggeogst) (*Pisum sativum subsp. arvense*)
- vicia-bonen (paarden-, duiven-, tuin-,...) (drooggeogst) (*Vicia faba*)
- winter-/zomertarwe (*Triticum aestivum*)
- winter-/zomergerst (*Hordeum vulgare*)
- winter-/zomerrogge (*Secale cereale*)
- winter-/zomerhaver (*Avena sativa*)
- triticale (*Triticum x secale*)
- spelt (*Triticum spelta*)

U bent houder van onderstaande toelatingen voor gewasbeschermingsmiddelen op basis van glyfosaat die momenteel toegelaten zijn voor het gebruik in kwestie :

- N3554 – ROUNDUP (6565P/B)
- N5843 – GLYCAR (8269P/B)
- N5881 – GLIFONEX (8271P/B)
- N22262 – MON79632 (9831P/B)
- N23964 – ROUNDUP ++ (9856P/B)
- N24892 – ROUNDUP FORCE (9975P/B)
- N15099 – ROUNDUP MAX (9343P/B)
- N23663 – ROUNDUP POWERMAX (10086P/B)
- N23664 – ROUNDUP POWERTURBO (10096P/B)
- N25679 – ROUNDUP RECORD (10294P/B)
- N15100 – ROUNDUP TURBO (9344P/B)
- N5995 – ROUNDUP ULTRA (8504P/B)
- N29490 – MONOSATE G (10463P/B)
- N29629 – PROAGRO (10513P/B).

U zal binnenkort aangepaste toelatingsaktes ontvangen. U beschikt over een periode van 18 maanden, beginnend vanaf 31/12/2017, waarna de etiketten van uw op de markt aanwezige producten conform moeten zijn aan deze toelatingsaktes.

U dient uw klanten zo snel mogelijk op de hoogte te brengen van deze bepalingen.

Hoogachtend
5.1.2.e Woo

Willy Borsus,
Minister van Landbouw

